

ASOCIAȚIA ROMÂNĂ DE ARHEOLOGIE

STUDII DE PREISTORIE

7/2010

**Editura Renaissance
București
2010**

SUMAR

Douglass W. BAILEY Interview with Bjørnar Olsen (University of Tromsø)	9
Leonid CĂRPUȘ Patocenoze și paleomediu în zona vest pontică, din preistorie până în antichitate	15
Piotr JACOBSSON, Adina BORONEANȚ Set in clay: altars in place at Cuina Turcului, Iron Gates Gorge	33
Valentina VOINEA Un nou simbol Hamangia	45
Cornelia CĂRPUȘ, Leonid CĂRPUȘ Analiza microscopică privind idolii Hamangia descoperiți în zona Cheile Dobrogei–Târgușor	61
Sabin POPOVICI O piesă inedită descoperită la Hotărani <i>La turn</i> , jud. Olt	65
Evgenia NAYDENOVA Actual research status of the Chalcolithic cultures Polyanitsa and Boian	71
Radian ANDREESCU, Katia MOLDOVEANU, Carmen BEM The Eneolithic settlements from Gumelnița, Sultana and Căscioarele. An environment analysis	81
Albane BURENS, Sorin AILINCĂI, Cristian MICU, Laurent CAROZZA, Elena LĂZURCĂ Premières observations sur les techniques de façonnage et de finition de la céramique chalcolithique Gumelnița A2 du site de Carcaliu (Dobroudja, Roumanie)	95
Cristian Eduard ȘTEFAN New data concerning the representation of human foot in the Gumelnița culture	125
Stoilka TERZIJSKA-IGNATOVA A new type of Late Chalcolithic zoomorphic cult tables	137
Dimitar CHERNAKOV Some observations about the discovered human skeletons at Rouse tell	145

Lolita NIKOLOVA
Towards prehistoric wellness in Eurasia: clay and health 185

Sorin Cristian AILINCĂI, Florian MIHAIL
Psalii din corn descoperite în așezări ale culturii Babadag din nordul Dobrogei 189

NOTE ȘI DISCUȚII

Alexandru DRAGOMAN, Gabriel DRAGOMIR
A few thoughts inspired by a book 201

Cătălin LAZĂR
The Second Cemetery from Sultana-*Malu Roșu*? Some hypothetical considerations 207

PREZENTĂRI DE CARTE

Suciu Cosmin Ioan, *Cultura Vinča în Transilvania*, Bibliotheca Brukenthal, XLIV, Editura Altip, Alba-Iulia, 2009, ISBN 978-117-250-7, 304 pagini, 352 figuri (Mădălina VOICU) 213

Mihai Gligor, *Așezarea neolitică și eneolitică de la Alba Iulia-Lumea Nouă în lumina noilor cercetări*, Cluj-Napoca, Ed. Mega, 2009, ISBN 978-606-543-045-7, 482 pagini, 217 planșe (Vasile OPRIS) 214

ABREVIERI 217

Interview with Bjørnar Olsen (University of Tromsø)

Douglass W. BAILEY*

Bjørnar Olsen graduated in Archaeology (in 1984) at the University of Tromsø where he is Professor of Archaeology. Professor Olsen has published widely on theoretical archaeology, material culture studies, Norwegian prehistory, the culture history of the Sámi, and Museology. Bjørnar has held visiting professorships at Cambridge, Stanford, and University College London.

DWB: How is a material culture approach to an artefact different from a traditional typological or functional one?

BO: Well, this has changed considerably since the 1980s and today we see a number of material culture approaches. Initially it was very much about elucidating that the artifact also was a sign conveying a meaning or a message. The design of an arrow or pot was not just a matter of practical function, it also said something about the producer/user or which group he belonged to. The artifact was used actively in social communication; it was, to paraphrase Ian Hodder, a symbol in action (I. Hodder 1982). Later, material culture studies become very much concerned with the concept of embodiment – that due to the fragile and abstract nature of our human existence there was a kind of immanent need to externalize or objectify it in something solid and concrete. Through these processes of embodiment, abstract and ambiguous phenomena such as identity, selfhood, social relations, gender, etc, were thought to become imbued in matter. They created a kind of “material imprint” of society from which social and ideological conditions later could be read or inferred.

Another approach, inspired by scholars such as Alfred Gell (A. Gell 1988) and Bruno Latour (B. Latour 2000), took a more radical position by claiming that things were not just means for human projects and ambitions: things also had agency and the capacity to act. Society was not an exclusive gathering of humans only but a hybrid collective containing both human and non-human actors. Without the latter, society would not be possible. Thus, instead of anchoring all social phenomena in human intentionality or action, one started to ask what role things played in enabling these phenomena. For example, how could our current societies be possible without cell phones, electricity, computers, roads, pipelines, gas reserves, airline systems, banks, university campuses, custom points, maps, cities, etc, ? I think few would disagree that we depends on things; to reduce society to humans only, produces a very biased and even false representation of our existence.

Seen in an archaeological or historical perspective this approach moreover implies that it was only by increasingly mobilizing things that humanity could come to experience “episodes” of history such as the advent of farming, urbanization, state formations, industrialization and post-industrialization. The features we associate with historical change and the attributes we ascribe to development and progress were all made possible by humans increasingly becoming more entangled and “assemblaged” with non-humans. I sympathize with this latter approach and in my opinion the important thing-lesson entailed in this story is that these other entities do not just sit in silence waiting to be embodied with socially constituted meanings. Landscapes and things possess their own unique qualities and competences which they bring to our cohabitation with them. Throughout history, the properties of soil and water, bone and stone, bronze and iron, have been swapped with the properties of humans. This approach also involves a care and concern with the artefact itself, a concern which is shared with both traditional typological and functional approaches. These approaches also took the thing, its immanent material qualities, seriously, and did not try to conjure it

---

* Douglass W. Bailey is Professor of Anthropology and Chair of the Department of Anthropology, San Francisco State University, 1600 Holloway Avenue, San Francisco, CA 94132 415/338-1427; dwbailew@sfsu.edu

Patocenoze și paleomediu în zona vest pontică, din preistorie până în antichitate

Leonid CĂRPUȘ*

*Motto: Civilizația începe cu ordinea, crește
cu libertatea și moare cu haosul (Will Durant)*

Abstract: *Many of the events of the past human communities were influenced by environmental factors and major epidemics. In this unpredictable destiny may be involved in what is called patocenotic determinism? Patocenose study can brings some informations from the past and in the west Pontic area? Why is cultural diversity so obviously in the Pontic area, especially during the Neolithic? It is difficult to quantify the extent to which the world of pathogen microorganisms and patocenose have decided to conduct the events of history. But apparently indistinguishable components have shaped the destiny of civilization, and some elements of patocenose can shape more accurate view of past events. Interdisciplinary research will be decided in time patocenose importance in archaeological studies.*

Rezumat: *Multe din evenimentele trecutului colectivităților umane au fost influențate de factorii de mediu și mari epidemii. În acest imprevizibil destin poate fi implicat ceea ce numim determinism patocenotic? Studiul patocenozei poate aduce unele informații din trecut și în arealul vest Pontic? De ce există o diversitate culturală atât de evidentă în zona Pontică mai ales în perioada neolitică? Este dificil de a cuantifica în ce măsură patocenoza și lumea microorganismelor patogene au decis desfășurarea unor evenimente din cursul istoriei. Dar componente aparent imperceptibile au modelat destinul unor civilizații; iar unele elemente ale patocenozei pot contura imaginea mai aproape de realitate a unor evenimente trecute. Cercetarea interdisciplinară va decide în timp importanța studiilor patocenozei în arheologie.*

Keywords: *patocenose, paleomedium, haplogroup, ABO group, Paleolithic, Neolithic.*

Cuvinte cheie: *patocenoză, paleomediu, haplogrup, grup ABO, paleolitic, neolitic.*

---

* Direcția de Sănătate Publică Constanța - Laboratorul de Microbiologie, str. Nicolae Iorga, nr. 89, Constanța; carpus_leonid@yahoo.com

Set in clay: altars in place at Cuina Turcului, Iron Gates Gorge

Piotr JACOBSSON*
Adina BORONEANȚ**

Abstract: *The 1960s rescue excavation at the rock shelter of Cuina Turcului uncovered a large collection (over 100 specimens) of altar-pieces of Starčevo-Criș origin. The present paper investigates how and if these artefacts appear to create various zones of deposition on the terrace in front of the rock shelter or inside it and also if they provide evidence of mutual reinforcement of technological and "ritual" choices. Furthermore, they demonstrate the unusual character of the site, through high counts of endemic design forms and, conversely, extremely low counts of better – known types. Whilst the results are still highly preliminary they highlight both the importance of intra-site analysis in Neolithic studies, as well as the variation with the Starčevo-Criș culture.*

Rezumat: *Săpăturile arheologice de salvare din adăpostul de la Cuina Turcului din anii '60 ai secolului trecut au dus la descoperirea a peste 100 de fragmente de altar de tip Starčevo-Criș. Articolul de față își propune să determine dacă aceste fragmente sunt grupate în zone de depunere discrete în interiorul adăpostului sau pe terasa din fața lui, precum și să pună în evidență anumite alegeri legate de un anumit comportament ritual. Mai mult, prezența acestor fragmente subliniază caracterul deosebit al sitului, prin formele și tipurile diverse de altare și prezența în număr mic a celor binecunoscute până acum. Chiar dacă rezultatele sunt preliminare, ele subliniază importanța unei analize intra-sit în studiul neoliticului, punând încă o dată în evidență varietatea siturilor de tip Starčevo-Criș.*

Keywords: *Iron Gates, Cuina Turcului, Starčevo-Criș, altar pieces.*

Cuvinte cheie: *Porțile de Fier, Cuina Turcului, Starčevo-Criș, altare.*

---

* University of Edinburgh, School of History, Classics and Archaeology, Edinburgh U.K.; p.jacobsson@sms.ed.ac.uk

** Institute of Archaeology "Vasile Pârvan", str. H. Coandă, nr. 11, sector 1, București; boro30@gmail.com

Un nou simbol Hamangia

Valentina VOINEA *

*„Om uitător, ireversibil,
Vezi Duhul Sfânt făcut sensibil ? (...)
Precum atunci, și azi – întocma:
Mărunte lumi păstrează dogma.(...)
Acest ou-simbol ți-l aduc,
Om șters, uituc.”*

(Ion Barbu – Oul dogmatic)

Abstract: *Coming into prominence later on, than other Neolithic and Chalcolithic European cultures, the Hamangia culture, rapidly rejoiced an unexpected popularity, the couple, the Thinker and his couple becoming a true brand of the Old Europe. What could impress us more than the perfect shape of the human silhouette, in which the abstract and the natural organically weave, germinating a profound "state" of meditation, this without punctualities marked by ripped/painted signs or by body language? And, as if all these works of art hadn't surprised us enough, the recent findings from Cheile Dobrogei area astonished us by depicting the human silhouette in a sublime abstract shape.*

Two, almost identical pieces, perfectly cut out of marble and Spondylus, have appeared in different archaeological contexts, their affiliation to the Hamangia culture being indisputable. In 2006, by dismantling the destruction of L2 (dwelling) from settlement Hamangia III in Cheia, we have discovered in sediment mixed with ash, a small Spondylus pendant in the guise of a human schematized silhouette, headless (this having been broken from ancient times). An unexpected circular perforation of big dimensions appears on the central part of the abdomen. Though having small dimensions, the piece dazzles by its rendering fineness and illustration of details. The surface is perfectly smooth the polishing corrects all the ripped details. On the piece's surface, the vertical line spreading the legs, the curved line underlying the abdomen and fine incisions delimitating the neck and the arms have been reduced by round surfaces play, the artist succeeding to create a volume impression by a slight emphasis on the abdomen zone.

In 2010, the History and Archaeology Museum from Constanța purchased, from a Târgușor local an astoundingly similar figurine to the one mentioned above. Following the discussion with the finder and the field's exploration, we located the deriving area - a lateral gallery of small dimensions (having an approximately 0.60 m height) inside the Peștera Liliecilor (Bats Cave, Gura Dobrogei) in which, beneath the fallen rocks Neolithic pottery fragments have been discovered - Hamangia, Gumelnița and silex blades. For the doubtlessness of the well conserved piece's authenticity, analyses under microscope were carried out; the carbonates sediment in the interior of the pierced zone excluded the possibility for it to be a fake. Being cut out of white marble, the figurine couldn't be part of the amulets category, its dimensions resembling the idols. The figurine's rendering evidences the same artistry. Despite the fact that the marble did not allow the artist to mark the edges and the joining of volumes, both surfaces being flat either in front or behind, perfectly polished, the piece dazzles by the same shape perfection and rendering accuracy. As in a perfect mathematical calculation, the most interesting area was laid out through a circle on the front side of the piece, the circle being concentric to the aperture pierced. The conspicuous resemblance in between the two pieces found in nearby locations (approximately 7 km) suggests their contemporarity and they could be dated back to the beginning of the fifth millennium BC, more specifically, in the Hamangia III phase.

Carefully watching the two pieces, we are astounded by the perfect harmony in between the human silhouette cut out of marble/Spondylus and the carved disc around the navel. Which is the secret of this perfect image that has almost identically been repeated in both figurines?

The carved disc from the navel zone represents the central element, the composition's module, all the other parts retrospectively to its position and dimensions. Conceiving the figurines composition, by module repetition, we amazingly discover the composition's exactness. The carved disc is closed by a concentric circle - relieved on the Spondylus figurine and ripped on the marble one- its diameter being three times as much as the module's diameter. If we laid down an equilateral triangle inside the big circle, with one of the sides being perpendicular on the height axis, we could observe the horizontal line marking the narrowest part of the waist and the edge beneath touches the pubic zone. The module's repetition on the axis height, above the concentric circle, sets out the neck. In the case of the marble figurine, the curves carved beneath the shoulders for the waist definition are part of the same module.

---

* Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, Piața Ovidiu, nr. 1; vialia_rahela@yahoo.fr

Comparing this composition of the Hamangia figurines to Leonardo da Vinci's the Vitruvian Man (Homo Universalis) or to Dürer's paintings, we can even more astoundingly discover stunning similarities. The module- the carved disc approximately represents the eighth height part of the figurine, and the central part of the composition, the navel, initiates the ripped concentric circle, whose radius gets to the pubic triangle's edge. Nothing new! All these details have been observed on a few centimetres have been realised on "rigid" materials by "savage" tools, thousands of years before Pericles century! The association of such distinct works of art, apparently strained and lacking of ideal support, arises a fundamental truth. The born talent achieves the intuitional proportions discovery and as a result, "the artistry calculation" does not begin with the mathematical definition of the divine proportion.

The disc's carving in the Spondylus figurine's bellied zone or the ripping of the concentric circle to the carved disc in the case of the marble one, lead us to the same emission effect from a Creator centre. Consequently, the module- the carved disc contains the total "organizational law" inside. Not incidentally, in the traditional Indian medicine, the third out of seven chakras of the human body, named Manipura or the solar plexus, chakra is correspondent to the navel zone and it detains the individual power and the material power to materialize the dreams, prevailing on physical sphere control, expresses each individual's personality.

The two figurines discovered in different archaeological contexts, of distinct dimensions and obtained out of different materials, contain an universal symbol, also present in the cultural perception of the Hamangia communities, being personal objects-pendants, as well as spiritual pieces- idols. Whether or not the spiritual destination of these pieces or the signification of the symbol inside them would arise many questions in the future, their artistic value remains the only certainty, the genius of the Hamangia artist succeeding to surprise us one more time after the Thinker and his couple.

Rezumat: *Cunoscută mult mai târziu decât alte culturi neo-eneolitice din spațiul Europei, cultura Hamangia s-a bucurat rapid de o popularitate nesperată, cuplul Gânditorul și perechea sa devenind adevăratul brand al civilizației străvechi europene. Ce ar putea sa ne impresioneze mai mult decât forma perfectă a siluetei umane, în care naturalul și abstractul se împletesc organic, germinând o „stare” de profundă meditație, fără punctualități marcate prin semne incizate / pictate sau prin limbajul corpului? Și, ca și cum aceste opere de artă nu ne-ar fi surprins îndeajuns, descoperirile recente din zona Cheile Dobrogei ne uimesc prin reprezentarea siluetei umane într-o formă abstractă sublimă.*

Doă piese aproape identice, tăiate perfect din marmură și Spondylus, au apărut în contexte arheologice diferite, apartenența lor la cultura Hamangia fiind indubitabilă. În anul 2006, demontând nivelul de distrugere al locuinței L2 din așezarea Hamangia III de la Cheia, într-un sediment amestecat cu cenușă am descoperit un mic pandantiv de Spondylus sub forma unei siluete umane schematizate, fără cap (spart din vechime). În zona centrală a abdomenului apare o surprinzătoare perforație circulară, de dimensiuni mari. Deși de dimensiuni foarte mici, piesa impresionează prin finețea execuției și redarea detaliilor. Suprafața este perfect netedă, lustruirea corectând toate detaliile incizate. Pe fața piesei, linia verticală de separarea picioarelor, linia arcuită de la baza abdomenului și incizii fine de delimitare a gâtului și a brațelor au fost atenuate prin jocul suprafețelor rotunjite, artistul reușind să accentueze impresia de volum printr-o ușoară reliefare a zonei abdominale.

În 2010, Muzeul de Istorie și Arheologie Constanța a achiziționat de la un localnic din Târgușor, o figurină de marmură izbitor de asemănătoare cu cea descrisă mai sus. În urma discuției avute cu descoperitorul și a cercetării de teren, am localizat zona de proveniență – o galerie laterală, de mici dimensiuni (înălțime de aproximativ 0,60 cm), din interiorul Peșterii Liliacilor (Gura Dobrogei), în care, sub pietrele prăbușite s-au descoperit fragmente ceramice neolitice – Hamangia și Gumelnița și lame de silex. Pentru siguranța autenticității piesei, foarte bine conservate, s-au efectuat analize microscopice, depunerile de carbonați din interiorul zonei perforate și a gâtului spart excluzând posibilitatea unui fals. Tăiată din marmură albă, figurina nu mai poate fi încadrată în categoria amuletelor, dimensiunile ei fiind asemănătoare idolilor. Execuția figurinei demonstrează aceeași măiestrie artistică. Chiar dacă marmura nu i-a permis artistului marcarea muchiiilor și jocul de volume, ambele suprafețe față / spate fiind plate, perfect lustruite, piesa impresionează prin aceeași perfecțiune a formei și prin precizia execuției. Ca într-un calcul matematic perfect zona de maxim interes a fost trasată printr-un cerc incizat pe fața piesei, concentric față de orificiu perforat. Asemănarea izbitoră dintre aceste piese, descoperite în locuri apropiate (aproximativ 7 km), sugerează contemporaneitatea lor și pot fi datate la începutul mil V BC, respectiv în faza Hamangia III.

Privind cu atenție cele două piese ne șochează armonia dintre silueta umană tăiată în marmură/Spondylus și discul decupat în jurul ombilicului. Care este secretul acestei imagini perfecte, repetate în cele două figurine aproape până la identitate ?

Discul decupat în zona ombilicală reprezintă elementul central, modulul compoziției, toate celelalte părți raportându-se la poziția și dimensiunile acestuia. Imaginând compunerea figurinelor prin repetarea modulului, descoperim uluși rigurozitatea compoziție. Discul perforat este închis de un cerc concentric – reliefat pe figurina de Spondylus și incizat pe cel de marmură – diametrul lui fiind de trei ori mai mare decât al modulului. Dacă trasăm un triunghi echilateral în interiorul cercului mare cu una din laturi perpendiculară pe axul înălțimii, observăm cum linia orizontală marchează partea cea mai îngustă a taliei, iar vârful orientat în jos atinge zona pubiană. Repetarea modulului pe axa înălțimii, deasupra cercului concentric delimitează baza gâtului. Fiecare umăr respectă dimensiunile modulului. În cazul figurinei de marmură, liniile curbe decupate sub umeri pentru definirea taliei, se înscriu în același modul.

Comparând această compoziție a figurinelor Hamangia cu omul vitruvian (Homo Universalis) al lui Leonardo da Vinci sau cu desenele lui Dürer, descoperim, și mai uluiți, asemănări izbitoare (G. Ghițescu 1959, p. 120-149). Modulul – discul perforat reprezintă aproximativ a opta parte din înălțimea figurinei, iar din punctul central al compoziției – ombilicul pornește cercul concentric incizat a cărui rază ajunge până la vârful triunghiului pubian. Nimic nou sub soare !... Toate aceste detalii au fost respectate pe câțiva centimetri, realizate pe materiale „rigide” cu unelte „primitive”, înainte cu mii de ani de secolul lui Pericles! Alăturarea unor opere artistice atât de diferite, aparent forțată și lipsită de suport ideatic, transpare un adevăr fundamental. Talentul înăscut face posibilă descoperirea intuitivă a proporțiilor, prin urmare „calculul frumuseții” nu începe odată cu definirea matematică a proporției divine.

Decuparea discului în zonă bombată a figurinei de Spondylus sau incizarea cercului concentric discului perforat în cazul celei de marmură conduc spre același efect al emanației dintr-un centru Creator. Prin urmare modulul – discul decupat conține în el „legea organizatoare” a întregului. Nu întâmplător în medicina tradițională indiană, a treia din cele șapte chakre ale corpului uman, numită Manipura sau chakra plexului solar, corespunde zonei ombilicale și conține puterea individuală și materială de materializare a visurilor, cu accent pe stăpânirea sferei fizice, exprimă personalitatea fiecărui om.

Descoperite în contexte arheologice diferite, de dimensiuni diferite și realizate din materiale diferite, cele două figurine conțin un simbol universal, prezent și în concepția religioasă a comunităților Hamangia, fiind atât obiecte personale – pendentive, cât și piese de cult - idoli. Dacă destinația cultică a acestor piese sau semnificația simbolului conținut în ele vor naște, în viitor, multe semne de întrebare, valoarea lor artistică rămâne singura certitudine, genialitatea artistului Hamangia reușind să ne surprindă încă o dată, după Gânditorul și perechea sa.

Keywords: *Hamangia culture, anthropomorphic figurines, marble, Spondylus, the divine proportion, the circle symbol.*

Cuvinte cheie: *cultura Hamangia, figurine antropomorfe, marmură, Spondylus, proporția divină, simbolul cercului.*

Analiza microscopică privind idolii Hamangia descoperiți în zona Cheile Dobrogei – Târgușor

Cornelia CĂRPUȘ*
Leonid CĂRPUȘ**

Abstract: *In this paper we present two pieces of laboratory examination of Hamangia culture, found in the Cheia area, Constanta County. Their description in detail and the circumstances of their discovery are presented in the article of Valentina Voinea.*

Simple chemical analysis and binocular microscope examination analysis shows details of construction that escapes from a direct view of the artifacts. The pieces seem to have had a pattern identical and similar methods of execution, and certainly the same religious significance.

Rezumat: *In această lucrare prezentăm examenul de laborator a două piese aparținând culturii Hamangia, găsite în zona Cheia, județul Constanța. Descrierea lor în detaliu precum și circumstanțele descoperirii lor sunt prezentate în articolul Valentinei Voinea din prezentul volum.*

Analize chimice simple precum și imaginea mărită sub lupa binoculară evidențiază detalii de execuție ce scapă la o vedere directă a artefactelor. Piesele par să fi avut un tipar identic precum și modalități asemănătoare de execuție; sigur și aceleași semnificații religioase.

Keywords: *idol, Neolithic, Hamangia, microscopical analysis, Spondylus, marble.*

Cuvinte cheie: *idol, neolitic, Hamangia, analiză microscopică, Spondylus, marmură.*

---

* Spitalul Clinic de Pneumoftiziologie Constanța, Str. Sentinelei, nr. 40, Constanța; carpuscornelia@yahoo.com

** Direcția de Sănătate publică Constanța - Laboratorul de Microbiologie, str. Nicolae Iorga, nr. 89, Constanța; carpus_leonid@yahoo.com

O piesă inedită descoperită la Hotărani *La turn*, jud. Olt

Sabin POPOVICI*

Abstract: *A clay object, probably a little lid, was discovered during archaeological researches in the settlement from Hotărani - La Turn belonging to Vădastra culture. The little object has a conical shape with some kind of handle. The whole surface is covered with an interesting decoration made of geometrical motives and two stylized human silhouettes.*

Rezumat: *În așezarea de la Hotărani, punctul La Turn, aparținând culturii Vădastra cercetările arheologice au scos la lumină o piesă din lut, reprezentând probabil un căpăcel. Piesa de mici dimensiuni are o formă conică cu un fel de mâner la partea superioară. Întreaga suprafață a piesei este acoperită cu un decor interesant compus din diverse motive geometrice și două siluete umane schematizate.*

Keywords: *decoration, human silhouettes, geometrical motives, Vădastra culture.*

Cuvinte cheie: *decor, siluete umane, motive geometrice, cultura Vădastra.*

---

* Muzeul Romanațiului, Str. Iancu Jianu, nr. 26, Caracal, jud. Olt; sabinpopovici@yahoo.com

Actual research status of the Chalcolithic cultures Polyanitsa and Boian

Evgenia NAYDENOVA*

To Mrs. Silvia Marinescu-Bîlcu, with many thanks for confidence and for the continuing support provided during the scientific coordination in the period of the preparation of my PhD thesis.

Abstract: Archaeological researches in the '70s of the XX century from North-Eastern Bulgaria lead to definition of the Chalcolithic culture Polyanitsa. The development of this culture has been divided into 4 phases and the last one is related to the middle Chalcolithic period. On the North of river Danube, culture Boian has been registered in same period, with its phases Vidra and Spanțov. After 1990 the researches continue, and during the last decade the field work on more spots and objects stretches to the valleys of the rivers Yantra and Golyama Kamchiya in Bulgaria. In the period 2000-2010, archaeological excavations taken place in Hotnitsa, Petko Karavelovo, Dzhouliunitsa "Smurdesh", Orlovets "Erendzhika" sites (Veliko Turnovo region), Lovets "Ereklik", Lovets "Zmiyskiyat ostrov" and Ivanovo "Banyata" (Shoumen region). They all contribute to enrich the information about the material and spiritual life of the Polyanitsa communities. Unfortunately on the territory of Romania new researches on Boian Vidra and Boian Spanțov have not occurred. The discussion focused on the similar elements between Chalcolithic cultural phenomena Polyanitsa and Boian is still in progress. We assume that in the beginning of these period, contacts between inhabitants living North and South from Danube tend to be more active and exchanges between them becoming more intense. As a result from their dynamic interactions, both cultures get closer culturally and thus they form a new larger community with many common characteristic features. We have defined the above community as cultural complex Polyanitsa-Boian. This cultural complex is composed of local groups with their own characteristics, marked by traditions inherited and also by close contacts with other cultures.

Rezumat: Cercetările arheologice din anii '70 ai secolului XX, care au avut loc în nord-estul Bulgariei au dus la definirea culturii eneolitice Polyanitsa. Aceasta a fost împărțită în 4 faze și ultima este legată de mijlocul eneoliticului. La nord de Dunăre în aceeași perioadă contemporană se întâlnește cultura eneolitică Boian cu fazele Vidra și Spanțov. După 1990, cercetările arheologice au continuat și în ultimul deceniu munca de teren s-a desfășurat de-a lungul văilor râurilor Yantra și Golyama Kamchiya în Bulgaria. În perioada 2000-2010, săpături arheologice au avut loc în Hotnitsa, Petko Karavelovo, Dzhouliunitsa "Smurdesh" și Orlovets "Erendzhika", toate în regiunea Veliko Tarnovo, precum și în Lovets "Ereklik", Lovets "Zmiyskiyat Ostrov", Ivanovo "Banyata", toate în regiunea Shoumen. Aceste cercetări au contribuit la îmbogățirea informațiilor despre viața materială și spirituală a comunităților Polyanitsa. Pe teritoriul României cercetări noi asupra culturii Boian, fazele Vidra și Spanțov nu au mai avut loc. Discuția privind elementele similare între culturile eneolitice Polyanitsa și Boian sunt încă în curs de desfășurare. Presupunem că la începutul epocii eneolitice contactele dintre locuitori care trăiesc la Nord și la Sud de Dunăre tind să fie mai active, schimburile dintre ele devenind mai puternice. Ca rezultat al interacțiunilor lor dinamice, ambele culturi se apropie între ele și astfel, ele formează o nouă comunitate mai mare, cu multe trăsături comune caracteristice. Am definit această comunitate ca fiind complexul cultural Polyanitsa-Boian. Acest complex cultural este format din grupuri locale cu propriile lor caracteristici, marcate de tradițiile moștenite și contactele strânse cu alte culturi.

Keywords: Polyanitsa, Boian Vidra, Boian Spanțov, Early Chalcolitic, Middle Chalcolitic, archaeological researches, excavations 2000-2009.

Cuvinte cheie: Polyanitsa, Boian Vidra, Boian Spanțov, eneolitic timpuriu, eneolitic dezvoltat, cercetări arheologice, săpături arheologice 2000-2009.

---

* Museum of History, Oryahovo, Bulgaria; evgenia_ar@abv.bg

The Eneolithic settlements from Gumelnița, Sultana and Căscioarele. An environment analysis

Radian ANDREESCU*

Katia MOLDOVEANU*

Carmen BEM**

Abstract: *There are many aspects regarding the analysis of the relation between human communities and landscape. One of them regards the way in which humans transform one location for habitation purposes. Another one regards the influence of several environment factors upon the habitation dynamic from a settlement or micro zone. Three cases of tell settlements were analyzed: Gumelnița, Sultana and Căscioarele, each of them with specific patterns in their relation with the landscape. In summary people chose certain locations which they transformed for an optimum habitation and there are environment factors (e.g. floods) which had a direct impact upon the habitation dynamic from one specific area.*

Rezumat: *Analiza relațiilor dintre mediu și comunitățile umane implică mai multe aspecte. Unul dintre ele are în vedere modul în care omul acționează asupra unui anumit amplasament în vederea amenajării (transformării) unei așezări. Un alt aspect îl reprezintă influența pe care diverșii factori de mediu o au asupra dinamicii locuirii dintr-o așezare sau micro-zonă. Au fost analizate cazurile a trei așezări de tip tell: Gumelnița, Sultana și Căscioarele, fiecare din aceste așezări având anumite particularități în raport cu mediul. Concluziile ar fi că oamenii alegeau anumite amplasamente pe care le amenajau (transformau) în vederea unei locuirii optime și că factorii de mediu (ex. inundațiile) au avut un impact direct asupra dinamicii locuirii dintr-o anumită zonă.*

Keywords: *environment, transformation, habitation dynamic, environment factors.*

Cuvinte cheie: *mediu, amenajare, dinamica locuirii, factori de mediu.*

---

* National Museum of Romanian History, Calea Victoriei 12, sector 3, Bucharest; radian_romus@yahoo.com; katia_moldoveanu@yahoo.com

** CIMEC, Institute for Cultural Memory, Piața Presei Libere 1, sector 1, Bucharest; carmencornelia@yahoo.com

Premières observations sur les techniques de façonnage et de finition de la céramique chalcolithique Gumelnița A2 du site de Carcaliu (Dobroudja, Roumanie)

Albane BURENS*
Sorin AILINCAÏ**
Cristian MICU**
Laurent CAROZZA*
Elena LĂZURCĂ***

Abstract: *The current technological study conducted on the ceramic corpus (Gumelnița A2) of Carcaliu (Dobrudja) is a part of a multidisciplinary Franco Romanian project, devoted to the populations' dynamic (during Neolithic and metal Ages) of agro-pastoral communities from the Lower Danube. This approach has its roots in anthropology techniques; it is the material expression of social relationships. In Carcaliu, first results on the study of shaping and finishing "chaînes opératoires" shows the existence of a local ceramic production framework. This production reflects a mastery of varied and complex know-how. These initial observations will be compared with data from Chalcolithic settlements from Lower Danube. It will be then possible to define the relationships among the communities established in such a zone of interference.*

Résumé: *L'étude en cours sur l'assemblage céramique du site d'habitat chalcolithique (Gumelnița A2) de Carcaliu (Dobroudja) s'inscrit dans un programme d'études pluridisciplinaires franco-roumain des dynamiques anciennes de peuplement des communautés agro-pastorales du delta et de la basse vallée du Danube, du Néolithique aux âges des Métaux. L'approche technologique développée dans cet article puise ses racines dans l'ethnologie des techniques; elle est ici appréhendée comme l'expression matérielle de rapports sociaux. À Carcaliu, les premiers résultats de notre travail ont mis en évidence, par l'étude des chaînes opératoires de façonnage et de finition de la céramique, l'existence d'un système de production local, reflétant la maîtrise de savoir-faire techniques complexes et particulièrement variés. Ces premières observations permettront, une fois confrontées aux données issues de divers établissements de la zone du bas Danube, de mieux cerner les éventuelles relations établies entre des communautés humaines implantées dans cette zone d'interface et relevant d'une pluralité de cultures chalcolithiques.*

Keywords: *Dobrudja, Chalcolithic, Gumelnița A2, technology, pottery corpus, « chaînes opératoires », system of production, technical variability.*

Mots clés: *Dobroudja, Chalcolithique, Gumelnița A2, technologie, assemblage céramique, chaînes opératoires, système de production, variabilité technique.*

---

* UMR 5602 GEODE, Université Toulouse II le Mirail, Maison de la Recherche, 5 allée A. Machado, 31 Toulouse – France, albane.burens@univ-tlse2.fr; laurent.carozza@univ-tlse2.fr

** Institut Éco-Muséal de Tulcea - ICEM, Département d'Histoire et d'Archéologie, Str. 14 Noiembrie, Nr. 1 bis, 820009, Tulcea, Roumanie; sailincai@yahoo.com; cristianleonard@yahoo.com

*** Responsable de la fouille archéologique du site de Carcaliu, Institut Éco-Muséal de Tulcea - ICEM, Département d'Histoire et d'Archéologie, Str. 14 Noiembrie, Nr. 1 bis, 820009, Tulcea, Roumanie.

New data concerning the representation of human foot in the Gumelnița culture

Cristian Eduard ȘTEFAN*

Motto: To write better archaeology we need a better understanding and awareness of the role metaphor and metonymy plays in our reconstructions (C. Tilley 2003, p. 39).

Abstract: *Starting from some unpublished pieces, the author analyses in this article the clay feet found in some settlements belonging to Gumelnița culture, in more or less clear contexts. The possible meanings of this type of item are presented, with an emphasis on the importance of context in any analysis of this kind and the symbolic duality of two major concepts of everyday life: the right and left.*

Rezumat: *Pornind de la niște piese inedite, autorul analizează în această contribuție problematica picioarelor de lut descoperite în unele așezări gumelnițene, în contexte mai mult sau mai puțin clare. Sunt prezentate posibilele semnificații ale acestui tip de piesă, punându-se accentul pe importanța deosebită a contextului în orice analiză de acest tip și pe dualitatea simbolică a două concepte majore din viața cotidiană: dreapta și stânga.*

Keywords: *clay feet, Gumelnița, Chalcolithic, context, right, left, symbol, pars pro toto.*

Cuvinte cheie: *picioare de lut, Gumelnița, eneolitic, context, dreapta, stânga, simbol, pars pro toto.*

---

* "Vasile Pârvan" Institute of Archaeology, Romanian Academy, str. Henri Coandă, nr. 11, Sector 1, Bucharest; cristarh_1978@yahoo.com

A new type of Late Chalcolithic zoomorphic cult tables

Stoilka TERZIJSKA-IGNATOVA *

Abstract: *There has been an increased interest in the recent years towards a certain category of clay finds yielded in large quantities by Neolithic and Chalcolithic sites in a vast area including Anatolia and the Balkans, Southeast and Central Europe. These are the so-called ceramic "cult tables" described in the various publications by a wide range of terms. The problem of the precise defining of these objects results from their uncertain function.*

Different researchers, despite the fact that most of them agree about the ritual function of these objects, use various denominations implying concrete meanings, this way determining their use, without having any firm proofs for it. Therefore, the use of more adequate denominations related to the "construction" of these objects rather than to their function will be more appropriate.

The author of the present paper proposes a differentiation of these artifacts at a basic level into two groups: "cult tables" (the ones with a flat table surface) and "cult tables with a receptacle" (inserted, semi-inserted or overbuilt).

The three cult tables from Tell Yunatsite are differentiated in a separate type based on their construction and stylistic characteristics. They differ from the rest of the cult tables yielded by other Chalcolithic sites in Bulgaria and the neighbouring regions. The three cult tables from Tell Yunatsite presented in the paper have zoomorphic typical features but the "body" of the tables is flat (slightly convex in one of the cases), horizontal and without receptacle. These artifacts can be defined as zoomorphic "figurines-tables". They also have an additional special feature – an opening in the central part of the body, which represents another common characteristic between the zoomorphic figurines and the zoomorphic tables presented in the article.

Rezumat: *În ultimii ani, a existat un interes crescut față de o anumită categorie de obiecte de argilă, descoperite în număr mare în situri neolitice și eneolitice dintr-o arie vastă ce include Anatolia și Balcanii, sud-estul și centrul Europei. Acestea sunt așa-numitele "măsuțe de cult" descrise în diferite publicații într-o gamă largă de termeni. Problema definirii precise a acestor obiecte rezultă din funcția lor incertă.*

Diferiți cercetători, în pofida faptului că cea mai mare parte a lor sunt de acord cu funcția rituală a acestor obiecte, utilizează diferite denumiri ce implică anumite înțelesuri, în acest fel determinând modul lor de utilizare, fără a avea o dovadă certă pentru aceasta. De aceea, utilizarea unei denumiri ce corespunde mai degrabă cu "modul de construcție" al acestora decât cu rolul lor va fi mai adecvată.

Autorul prezentului articol propune diferențierea acestor artefacte, la un nivel elementar, în două grupuri: "măsuțe de cult" (cele cu suprafață plană) și "măsuțe de cult cu recipient" (inserat, semi-inserat sau suprapus).

Cele trei măsuțe de cult din tell-ul de la Yunatsite se diferențiază într-un tip aparte, pe baza construcției și caracteristicilor stilistice. Ele diferă de celelalte măsuțe de cult descoperite în alte situri eneolitice din Bulgaria și regiunile învecinate. Cele trei măsuțe de cult de la Tell Yunatsite descrise în acest articol prezintă caracteristici zoomorfe tipice dar "corpul" măsuței este plan (ușor convex în unul dintre cazuri), orizontal și fără recipient. Aceste artefacte pot fi definite ca "măsuțe-figurine" zoomorfe. Ele au de asemenea o caracteristică specială suplimentară - o deschidere în partea centrală a corpului, care reprezintă un alt element comun pentru figurinele zoomorfe și măsuțele zoomorfe prezentate în articol.

Keywords: *Chalcolithic, Tell Yunatsite, ceramic cult tables, zoomorphic cult tables.*

Cuvinte cheie: *Calcolitic, Tell Yunatsite, măsuțe de cult din ceramică, măsuțe de cult zoomorfe.*

---

* Regional Museum of History – Pazardzhik, Bulgaria; ignatovaton@yahoo.com

Some observations about the discovered human skeletons at Rousse tell

Dimitar CHERNAKOV*

Abstract: *The overall study of the Rousse tell is the reason for it to be one of the important prehistoric archaeological sites of the Balkan Peninsula. One of the main problems is the discovery of skeletons in the outlines of the settlement. The various attempts for explanation and interpretations are the reason for passionate discussions. The lack of scientific solution of the problem is a consequence of the insufficient informativeness of the publications as well, where not all the "graves" are presented. The purpose of this report is to make an attempt to bring some clarity on the issue by including all discovered human remains on the basis of available documentation and publications made, which is to entered into scientific circulation and become the basis for new research and conclusions.*

In 1904, the Shkorpil brothers conducted the first archaeological excavations of the tell. Two drilling excavations were accomplished in the southeast part, and archaeological materials of bone, ceramics, copper and others were found. Two human skeletons were found on the site of the prehistoric settlement before the time of the Shkorpil brothers' research. The excavations which followed are related to a local archaeological association. They were conducted in 1921 and 1922 by Dimitar Kostov, a teacher at the Boys' High School, under the direct observation of Rafail Popov, head of the prehistoric department of the Archaeological Museum in Sofia. With the help of students from the High School and citizens, 2 drill-holes with a total length of 28.5 m and a width of 8 m in the north periphery of the tell were conducted, without respecting the stratigraphic principles, and the material was collected in order to fill up the museum collection. 7 human skeletons were found. Between 1948 and 1953 an overall study of the site was conducted by G. Georgiev and N. Angelov. The tell was divided into a Western and an Eastern sectors by a control profile. In 1948/1949 there was work in the Eastern sector and about 5 m of cultural stratification were taken off, which were differentiated into 10 construction horizons (G. Georgiev, N. Angelov 1952, p. 119-194). The Western sector is excavated in 1950/1953, and 11 distinct construction horizon were differentiated. In the 1948-1949 period, 45 human skeletons were found, all of them with a different degree of preservation. 44 human skeletons were found at different depths in the Western sector. 6 human skeletons has been discovered in the period 1986-1988. The revealed 104 human skeletons belong to the cultural complex Kodzhadermen - Gumelnița - Karanovo VI.

Based on the available archaeological data, the following conclusions can be extracted:

1. In the Chalcolithic layers of the Rousse tell the largest number of skeletons studied by all such situations was found (104 preserved) in comparison to other objects. This is due to the fact that the tell was excavated completely unlike the other sites with "intramural burials" found.

2. Part of the human skeletons in the Rousse tell are the result of deliberate "burials". Another part of them are due to extraordinary circumstances which caused the death of people in the settlement.

3. The discovered human skeletons do not belong to the last construction horizon and are not the result of the final enemy invasion, which led to the conquest and the devastation of the settlement. The following facts are arguments to be thought in this direction: 1 they are found at different depth within different construction horizons; 2 intact skeletons are not registered in the uppermost horizons, perhaps because it was destroyed by later interventions during the Iron and Roman eras. If there was a so-called final devastation of the settlement and people, who were killed during its defense, their remains should have been found in the last construction horizons, and we have no archaeological evidence for that. The thesis of the three consecutive enemy invasions, which have led to the capture and burning down of the settlement, based on the grouping of skeletons in three basic levels, is also considered unsatisfactory. Assuming there's a reliable distinction of construction horizons by the researchers, it is from the 6th down to 13th and 15th that preserved human skeletons were found. Assuming the fact that the found skeletons are an indicator for enemy attacks, the number of invasions exceeds 9.

4. There is a possibility that some of the burned houses and the discovered skeletons among their destructions are not the result of violent burning due to enemy attack or natural disaster.

5. Some of the found skeletons, grouped in several sectors, might be part of the extramural necropolis, which belongs to the second tell. It is not excluded that for a certain period of time the area of the huge tell was uninhabited and might have been used for a necropolis. Another argument for this conclusion is that it is located in the southwest direction from the small tell (the destination, in which a large part of the necropolis from the Gumelnița culture are located).

6. With a view to the lack of relation and common trends between them, specified above, the found skeletons, which we assume are the result of deliberate burials, do not set up the so-called "intramural

---

* Rousse Regional Museum of History, 7000 Rousse, Bulgaria, 3 Batenberg square; dpristensis@yahoo.co.uk

necropolis". Furthermore – it is possible for certain groups of them to have a duplicate situation to that of the Kubrat tell and the differentiation of an extramural necropolis within the territory of the tell itself, due to an available, free of constructions area (we have in mind the discovered groups of skeletons, found in the northeastern and northern part of the Eastern sector at the depth of 2.90 m to 3.70 m)

7. With a view to the discovered human burials at the Rouse tell, as well as similar others in the Chalcolithic layers of other sites, we can consider the existence of intramural tradition during the Gumelnița culture period. It is a retardation of a Neolithic practice and, though being less popular, it exists in parallel with the practice of body interment in necropolis outside the settlements during the Late Chalcolithic period.

Rezumat: Studiul complet al tell-ului de la Ruse este motivul pentru care acesta este unul dintre cele mai importante situri preistorice din Peninsula Balcanică. Una dintre principalele probleme este descoperirea unor schelete în limitele așezării. Diversele încercări pentru explicarea și interpretarea acestora reprezintă baza unor dezbateri. Lipsa unei explicații științifice pentru această problemă este și o consecință a insuficientei informări a publicațiilor, care nu prezintă toate mormintele. Scopul acestui raport este de a încerca unele clarificări asupra acestui subiect incluzând toate descoperirile de oase umane, pe baza documentației disponibile și a publicațiilor existente, care nu au intrat în circuitul științific și devin baza unor noi cercetări și concluzii.

În 1904, frații Shkorpil au condus primele săpături arheologice în tell. Au fost săpate două sondaje în partea sudică, fiind descoperite diverse materiale arheologice - oase, ceramică, cupru și alte obiecte. Trei schelete umane au fost găsite în așezarea preistorică înainte de cercetarea fraților Shkorpil. Săpăturile care au urmat sunt promovate de o asociație arheologică locală. Acestea au fost conduse în 1921 și 1922 de Dimitar Kostov profesor la Școala Superioară de Băieți, sub coordonarea directă a lui Rafail Popov, directorul departamentului de preistorie al Muzeului de Arheologie din Sofia. Cu ajutorul elevilor de la Școala Superioară și a localnicilor, au fost realizate două sondaje, cu o lungime totală de 28.5 m și o lățime de 8 m, în extremitatea nordică a tell-ului, fără respectarea principiilor stratigrafice, inventarul fiind recoltat în scopul completării colecției muzeului. Au fost descoperite 7 schelete umane. Între anii 1948 și 1953, un studiu de ansamblu al sitului a fost coordonat de G. Georgiev și N. Anghelov. Tell-ul a fost secționat în sectoarele vestic și estic printr-un martor stratigrafic. În 1948/1949, a fost cercetat sectorul estic, fiind îndepărtate depuneri arheologice cu grosime de aproape 5 m, diferențiate în 10 orizonturi de construcție (G. Georgiev, N. Angelov 1952, p. 119-194). Sectorul vestic este săpat în 1950/1953, fiind identificate 11 orizonturi de construcție distincte. În perioada 1948-1949, au fost descoperite 45 de schelete umane, în diferite stări de conservare. 44 de schelete umane au fost descoperite în sectorul vestic, la diferite adâncimi. 6 schelete umane au fost descoperite în perioada 1986 – 1988. Cele 104 de schelete umane descoperite aparțin complexului cultural Kodzhadermen - Gumelnița - Karanovo VI.

Pe baza datelor arheologice disponibile, pot fi stabilite următoarele concluzii:

1. În nivelurile eneolitice din tell-ul de la Ruse, a fost descoperit cel mai mare număr de schelete din toate situațiile similare studiate (104 conservate), în comparație cu alte obiecte. Aceasta se datorează faptului că tell-ul a fost săpat complet, spre deosebire de alte situri cu descoperiri de morminte în așezare („intra muros”).

2. O parte din scheletele umane este rezultatul unor „înmormântări” deliberate. O altă parte a lor este datorată unor circumstanțe extraordinare ce au cauzat moartea oamenilor în așezare.

3. Scheletele umane descoperite nu aparțin ultimului orizont de construcție și nu sunt rezultatul unor invazii inamice finale, care a determinat cucerirea și devastarea așezării. Următoarele fapte sunt argumentele considerate în această direcție: 1 - acestea sunt descoperite la adâncimi diferite în mai multe orizonturi de construcție; 2 - scheletele bine conservate nu au fost înregistrate în orizonturile superioare, poate din cauza faptului că au fost distruse de intervenții ulterioare în timpul epocilor fierului și romană. Dacă a existat o așa numită distrugere finală a așezării și a oamenilor, care au fost omorâți în timpul apărării, rămășițele acesteia s-ar fi găsit în ultimele orizonturi de construcție, dar nu avem nici o dovadă arheologică pentru aceasta. Teza celor trei invazii inamice consecutive, care a dus la capturarea și incendierea așezării, bazată pe gruparea scheletelor în trei niveluri de bază, este astfel considerată nesatisfăcătoare. Considerând că există o delimitare fiabilă a orizonturilor de construcție de către autorii cercetării, se observă că scheletele umane au fost descoperite de la nivelul 6 în jos, către nivelurile 13 și 15. Dacă se consideră faptul că scheletele descoperite sunt un indicator pentru atacurile inamice, numărul invaziilor depășește numărul 9.

4. Există posibilitatea ca unele locuințe incendiate și scheletele descoperite printre urmele de distrugere să nu fie rezultatul unei arderi violente cauzată de un atac inamic sau de un dezastru natural.

5. Unele dintre scheletele descoperite, grupate în câteva sectoare, pot face parte dintr-o necropolă "extra muros", care aparține celui de al doilea tell. Nu este exclus ca pentru o anumită perioadă de timp, aria tell-ului mare să fi fost nelocuită și să fi putut fi folosită ca necropolă. Un alt argument pentru această concluzie este aceea că zona este situată în direcție sud-vestică față de tell-ul mic (direcția în care este situată o mare parte a necropolelor culturii Gumelnița).

6. În ceea ce privește inexistența relației și tendințelor generale dintre acestea, specificate mai sus, scheletele descoperite, pe care le considerăm rezultatul unor înmormântări deliberate, nu pun în evidență așa numita necropolă "intra muros". Mai mult, este posibil ca anumite grupuri ale acestora să aibă o situație similară cu cea din tell-ul de la Kubrat și este posibilă diferențierea unei necropole "extra muros" în teritoriul tell-ului însuși, datorită existenței unei zone disponibile, fără construcții (avem în minte grupurile de schelete descoperite în ariile de nord-est și nord ale sectorului estic, la adâncimi între 2.90 m și 3.70 m).

7. În ceea ce privește mormintele descoperite în tell-ul de la Ruse, ca și altele similare din nivelurile eneolitice din alte situri, putem lua în considerație existența tradiției "intra muros" în timpul culturii Gumelnița. Este o întârziere a practicii neolitice care, gândită a fi mai puțin populară, există în paralel cu practica înhumării în necropolele din afara așezărilor din timpul perioadei eneolitice.

Keywords: human skeletons, necropolis, burials, Rouse tell.

Cuvinte cheie: schelete umane, necropolă, morminte, tell-ul Ruse.

Towards prehistoric wellness in Eurasia: clay and health

Lolita NIKOLOVA*

Abstract: *Clay is widely used today as a physical preventive health and aesthetic means, as well as a remedy. According to ethnographic data, pregnant women in Nigeria, Kenya and Iran consume a variety of clay. The major elements in the consumed clay from two countries, Nigeria and Kenya, were Ca, Ti and Fe.*

The analysis of Cucuteni pottery from Romanian Moldova shows that white pigment was clay rich in Ca (kaolin), which is frequently distributed in Romanian Moldova. The red pigment was also clay-based rich in Fe and Ti as reinforcing agent. The black (dark brown) color was due to Mn and Fe as the main elements.

The Romanian scholars believe that the used colors on Cucuteni pottery had magic significance: red = life (blood), white = good (light) and black = the evil (darkness). There are missing written records about Cucuteni mythology from fifth – early fourth millennium cal BC, while red, white and black have a variety of meaning in world culture. Based on a series of comparative data it is possible to propose that the clay used for pigments was rich in minerals and also popular as medicinal clay. If so, a health component in the meaning of the decoration colors can be applied.

Rezumat: *Argila este astăzi utilizată pe scară largă în scopuri de prevenire fizică a îmbolnăvirilor și estetice, dar și ca remediu medical. Conform datelor etnografice, femeile însărcinate din Nigeria, Kenya și Iran consumă o varietate de argile. Elementele majore din argilele folosite în două dintre aceste țări, Nigeria și Kenya, sunt Ca, Ti și Fe.*

Analiza ceramicii culturii Cucuteni din Moldova (România) a arătat că pigmentul alb era o argilă bogată în Ca (caolin), întâlnită frecvent în această regiune. Pigmentul roșu era de asemenea o argilă, bogată în Fe și conținea Ti ca agent de întărire. Culoarea neagră (brun închis) era datorată Mn și Fe ca principale elemente.

În literatura arheologică românească se consideră că anumite culori ale ceramicii Cucuteni aveau semnificație magică: roșu = viață (sânge), alb = bine (lumină) și negru = rău (întuneric). Nu există izvoare scrise despre mitologia Cucuteni din mileniul 5 și începutul mileniului 4 cal BC, în timp ce culorile roșu, alb și negru au o varietate de semnificații în cultura lumii. Pe baza unei serii de date comparative, este posibil să afirmăm că argila utilizată pentru pigmenți era bogată în minerale și de asemenea era populară ca argilă medicinală. Dacă este așa, o componentă ce descrie starea de sănătate poate fi aplicată în semnificația culorilor decorului ceramic.

Keywords: *clay, health, Cucuteni culture, pottery decoration.*

Cuvinte cheie: *argilă, sănătate, cultura Cucuteni, decor ceramic.*

---

* International Institute of Anthropology, West Jordan, Utah, USA; Inikol@iianthropology.org

Psalii din corn descoperite în așezări ale culturii Babadag din nordul Dobrogei

Sorin Cristian AILINCĂI*

Florian MIHAIL*

Abstract: *The article presents 16 antler cheek-pieces discovered in Northern Dobrogea in contexts that belong to the beginning of First Iron Age (Babadag culture). With this occasion the artifacts were analyzed technologically, typologically and chronologically. This way, it was possible to observe the preference for brow tine of a red-deer antler and rarely from roe deer antler. All entire exemplaries present three perforations on the same plan, indicating the using of a unitary system of attachment to the bridle, differences existing in the dimensions of these orifices and the form of the cheek-pieces which determined us to divide the studied psalias in more types. The association of these characteristics with the discovering context indicates at this point that the exemplaries placed in a.3 and b.2 types are earlier than those placed in a.1-2 and b1 types.*

Rezumat: *Articolul prezintă un lot de psalii din corn descoperite în nordul Dobrogei în contexte de la începutul epocii fierului, atribuite culturii Babadag. Cu această ocazie se face o analiză tehnologică, tipologică și cronologică a acestor artefacte. Astfel, s-a putut observa preferința pentru razele bazilare mai ales ale coarnelor de cerb și mai rar de căprior. Toate exemplarele întregi prezintă trei perforații pe același plan ce indică folosirea unui sistem unitar de prindere în căpăstru, diferențe fiind însă întrevăzute în privința dimensiunilor acestor orificii cât și a formei psaliilor ceea ce ne-a determinat la împărțirea lotului studiat în mai multe tipuri. Coroborarea acestor caracteristici cu contextul descoperirii ne indică în momentul de față posibilitatea ca piesele încadrate de noi în tipurile a.3 și b.2 să fie mai timpurii decât cele atribuite tipurilor a.1-2 și b.1.*

Keywords: *cheek-pieces (psalias), First Iron Age, Babadag culture.*

Cuvinte cheie: *psalii, prima epocă a fierului, cultura Babadag.*

---

* Institutul de Cercetări Eco-Muzeale, Str. 14 Noiembrie, 1 bis, 820009, Tulcea; sailincai@yahoo.com; florianhamangia@yahoo.com

A few thoughts inspired by a book

Alexandru DRAGOMAN*
Gabriel DRAGOMIR**

In 2007, Left Coast Press (Walnut Creek, California) published a book signed by Barbara Bender, Sue Hamilton and Chris Tilley, entitled *Stone worlds: narrative and reflexivity in landscape archaeology* (fig. 1). The book refers to the multidisciplinary researches carried out between 1995 and 1999 on the prehistoric, but also contemporary landscape at Leskernick, a small hill in Bodmin Moor, Cornwall, south-western of United Kingdom. The oldest monument at Leskernick seems to be a large propped stone located on the hilltop, which was probably built in the Neolithic or even Mesolithic. Chronologically, the Propped Stone is succeeded by a series of small cairns, of which one contains a cist, most of them placed near the foot of the hill and one on the hill, and which could presumably be included in a time period that ranges from Neolithic to Early Bronze Age. Another cairn, but of a large size, was built in the Early Bronze Age on the top of the hill. Later on, in Early/Middle Bronze Age, possibly before the inhabitation of the hill, a stone row and two stone circles were built below the hill. In the Middle Bronze Age, on the southern and western sides of the hill two settlements separated by a corridor that leads to the top of the hill appeared; the settlements were associated with enclosures and compounds, and were formed of 50 round houses. Research had been carried out both on the Leskernick Hill and in the surrounding area, on the moor. Among other things, the project included excavations, surface surveys and geological surveys.

What captured our attention is not the data offered on the prehistoric sites and landscapes, but the spirit that animated the initiators of the project and in which, consequently, the book was written. We do not deal with a conventional monograph, with a linear narrative structure, abundant in descriptions of features and materials out of which the conclusions allegedly arise "naturally", but with a volume in which the authors, who are also the project directors, wanted to emphasise the manner in which knowledge is produced. Thus, the working conditions, the working atmosphere, the methodologies used, the differences of opinion concerning the organization, excavation and recording manner, the way the decisions are taken, commented upon or contested, the way interpretations are built, abandoned or transformed (from the identification of a feature to the publication), but also the feelings of those involved about the landscape they work in – all are mentioned in the pages of the book. From the beginning the intention was to create an atmosphere as democratic and reflexive as possible, free of hierarchies, in which all the participants can express their mind freely. Moreover, to objectify their approach, the authors have invited two anthropologists to make a sociological analysis of the project. An important role in voicing the participants' experience has been played by the fact that each member of the team has been asked to keep a personal diary. In order to facilitate the understanding of the interpretative process to the reader, Bender, Hamilton and Tilley combined in the pages of the book photographs, maps, plans, section drawings, diagrams and tables with descriptions, fragments from the personal diaries and dialogues; also, they inserted an photographic essay and even poems. As the authors make clear, the multivocality of the project does not imply that all interpretations are equally valid: "[...] *even though our interpretative biases affect how we assemble and understand the material evidence, this evidence has an integrity, an ability to resist certain interpretations, narratives, or stories. It is our job to be as rigorous as possible to rethinking and reconceptualising interpretation, narrative and evidence*" (p. 26).

The authors present both the biography of their approach and that of the researched features, as the case with House 1 from the western settlement. Due to its aspect, the survey team considered at the beginning (i.e. before starting the excavation), that the house was transformed into a cairn either when it was abandoned, or when its last occupant died. The excavations led to

---

* Vasile Pârvan Institute of Archaeology, 11 Henri Coandă street, sector 1, 010667, Bucharest, Romania; al_dragoman@yahoo.com

** National School of Administration and Political Science, 6 Povernei street, sector 1, Bucharest, Romania; gabriel.dragomir@digitalsociety.ro

The Second Cemetery from Sultana - *Malu Roșu* ?

Some hypothetical considerations

Cătălin LAZĂR*

Abstract: *In the year 1974, during the research of the IVth century A.D. necropolis, in the northeastern edge of it, was discovered a Gumelnița grave by Constantin Isăcescu. That area was 300 m south of the Sultana-Malu Roșu tell settlement, near the irrigation channel. The grave contained a skeleton in crouched position, oriented N-S, and have as inventory a polished stone chisel. In our opinion this grave may have belonged to a second cemetery from Sultana-Malu Roșu tell settlement.*

Rezumat: *În anul 1974, în timpul cercetării necropolei de sec. al IV-lea, în zona de NE s-a descoperit un mormânt de inhumăție atribuit culturii Gumelnița. Zona respectivă se află amplasată la 300 m S de tell-ul de la Sultana-Malu Roșu, în apropierea canalului de irigație. Mormântul conținea un schelet în poziție chircită, orientat N-S, ce avea drept inventar funerar o herminetă trapezoidală realizată din piatră șlefuită. În opinia noastră această descoperire poate aparține unei a doua necropole a așezării de la Sultana-Malu Roșu.*

Keywords: *Eneolithic, Gumelnița culture, cemetery, burials.*

Cuvinte cheie: *eneolithic, cultura Gumelnița, necropolă, morminte.*

---

* National History Museum of Romania, 12 Calea Victoriei, sect. 3, Bucharest, Romania ; acltara@yahoo.com

PREZENTĂRI DE CARTE

Suciu Cosmin Ioan, *Cultura Vinča în Transilvania*, Bibliotheca Brukenthal, XLIV, Editura Altip, Alba-Iulia, 2009, ISBN 978-117-250-7, 304 pagini, 352 figuri.

Mădălina VOICU*

Lucrarea cu titlul "Cultura Vinča în Transilvania" semnată de d-nul Cosmin Ioan Suciu, asistent universitar în cadrul Facultății de Istorie și Patrimoniul, Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu, constituie al 44-lea titlu din seria editată de Muzeul Național Brukenthal, *Bibliotheca Brukenthal*.

Această lucrare reprezintă teza de doctorat a autorului, fiind prima abordare monografică a culturii Vinča pentru spațiul transilvănean.

Studiul se desfășoară pe parcursul a șapte mari capitole, divizate la rândul lor în subcapitole. Partea introductivă este alcătuită dintr-un *Cuvânt înainte* (p. 9) semnat de Prof. Univ. Dr. S.A. Luca, precum și un argument (p. 10-12) în care autorul își dezvăluie intențiile și direcțiile pe care lucrarea le urmează.

Capitolul I (p. 13-22) prezintă din punct de vedere geografic și geologic arealul pe care autorul îl abordează, și anume zona de sud-vest a Transilvaniei, ce cuprinde județele Alba, Sibiu și Hunedoara. Primul dintre cele patru subcapitole aferente oferă o privire de ansamblu asupra cadrului geografic, după care sunt discutate aprofundat limitele muntoase, Depresiunea Transilvaniei și hidrografia zonei.

Originea și evoluția culturii Vinča, împreună cu interferențele acesteia cu cultura Starčevo-Criș, fac obiectul celui de-al doilea capitol (p. 23-46). Sunt prezentate informații despre denumirea fenomenului cultural în discuție, aria acestuia de răspândire, precum și un scurt istoric al cercetărilor stațiunii arheologice eponime Vinča.

De asemenea, sunt abordate probleme de terminologie, absolut necesare mai cu seamă în cazul unei culturi care a fost atribuită deseori Neoliticului mijlociu, Eneoliticului sau Epocii Cuprului și sunt expuse diferitele încadrări ale culturii în epocă, așa cum au fost elaborate de către cercetători de-a lungul timpului. Tot aici, autorul sugerează originea migraționistă a culturii, având ca punct de plecare Chalcoliticul balcano-anatolian, și consideră că face parte din cel de-al doilea mare val de origine sudică. În sprijinul argumentelor sale sunt aduse analogiile cu diferite așezări, printre care Can Hasan I, Ilipinar și Alishar, alături de o serie de situații și elemente arheologice (aparita unor șanțuri, palisade și ziduri cu rol defensiv).

Relațiile dintre Starčevo-Criș și Vinča sunt tratate într-un subcapitol separat (p. 33-46), fiind prezentate în raportul lor evolutiv, autorul semnalând o dislocare a comunităților Starčevo-Criș din zona în care se așează cele vinciene timpurii. Un alt subiect analizat este cel al sistemelor cronologice și al legăturilor culturale, subcapitol în care sunt definite fazele evolutive ale culturii.

Capitolul al treilea (p. 47-164) este dedicat repertoriului așezărilor și complexelor vinciene timpurii din Transilvania. În descrierea acestora au fost introduse planurile de săpătură și istoricul cercetărilor, fiind prezentate complexele închise și materialele asociate. De asemenea, capitolul se bucură de o bogată ilustrație.

Cronologia și evoluția comunităților vinciene în Transilvania sunt expuse într-un amplu capitol (p. 165-222) care cuprinde paisprezece subcapitole. Acestea supun cercetării cronologia absolută, relațiile interculturale cu orizonturile contemporane, faza timpurie și structura așezărilor din această perioadă, prelucrarea cuprului, analize pe obsidian și silex, elemente de floră și faună, producția textilă, ceramică și plastică.

În ceea ce privește comportamentele funerare, acestea sunt tratate într-un subcapitol separat (p. 196-198). Existența unor necropole vinciene în faza timpurie, în spațiul transilvănean, nu a fost atestată. Acestea apar în cadrul culturii în faza târzie a manifestării ei, moment în care are loc o transformare generalizată la nivel european în ceea ce privește riturile funerare practicate.

Un alt subcapitol analizează descoperirile de *Spondylus*, care apar în contexte vinciene târzii și de *Glycymeris*, atribuit fazelor timpurii. O atenție aparte este acordată uneltelor din os descoperite în stațiunile de la Miercurea Sibiului-*Petriș* și Alba Iulia-*Lumea Nouă*, expuse prin prisma structurilor

---

* Masterand, Facultatea de Istorie, Universitatea București; madalinavf@gmail.com

tipologice, a tehnicilor de fasonare și a frecvenței speciilor care furnizează materia primă sau a utilizării unui anumit tip de os.

Capitolul al V-lea (p. 223-254) cuprinde analizele statistice realizate pe baza materialului ceramic de la Miercurea Sibiului-*Petriș*. Acestea sunt realizate pe baza celor mai importante complexe închise, pe categorii de ceramică (fină, semifină, grosieră). Sunt luate în considerare raporturile dintre pastă și degresanți, netezirea și procentul anumitor culori ale ceramicii dobândite prin ardere. De asemenea, sunt indexate sub forma unui glosar de coduri, tehnicile de ornamentare utilizate și sunt realizate cataloage tipologice pentru fragmentele ceramice analizate (buze de vas, baze și picioare de vas, toarte și butoni). Capitolul se încheie cu o serie de tabele și rapoarte din baza de date, privind catalogarea formelor ceramice vinciene descoperite la Miercurea Sibiului-*Petriș*.

Concluziile sunt expuse în capitolul al VI-lea (p. 255-256), unde autorul marchează datele esențiale care decurg din lucrare. Sunt punctate sintetic considerațiile privitoare la originea culturii, cronologie, pătrunderea comunităților Vinča în arealul intracarpatic, elemente prezentate și analizate pe parcursul lucrării în discuție. De asemenea, se subliniază importanța datelor furnizate de cercetările arheologice de la Miercurea Sibiului-*Petriș*.

În completarea lucrării, capitolul al VII-lea (p. 257-270) se prezintă sub forma unei liste a celor 352 de planșe întâlnite pe parcursul textului, însoțite de scurte descrieri, după care, în ultimul capitol (p. 271-282) ne este prezentată ampla bibliografie (307 titluri) pe care se sprijină studiul.

Anexa 1 (p. 283-298) conține lista datelor radiocarbon întocmită parțial cu ajutorul proiectului *IPCTE Radio database* la care autorul a participat alături de Prof. Univ. Dr. S.A. Luca.

Alături de structura bine definită, hărțile, figurile, planșele și rezumatul în limba engleză (p. 299-304) duc spre o mai bună înțelegere a textului. Lucrarea oferă detalii importante privind cultura Vinča în Transilvania, contribuind la construirea unei imagini de ansamblu corecte în lumina cercetărilor din ultimii ani.

PREZENTĂRI DE CARTE

Mihai Gligor, *Așezarea neolitică și eneolitică de la Alba Iulia-Lumea Nouă în lumina noilor cercetări*, Cluj-Napoca, Ed. Mega, 2009, ISBN 978-606-543-045-7, 482 pagini, 217 planșe.

Vasile OPRIȘ*

Mihai Gligor este în prezent Lector Universitar la Facultatea de Istorie și Filologie a Universității "1 Decembrie" din Alba Iulia, desfășurând proiecte de cercetare asupra culturilor neolitice și eneolitice din bazinul Mureșului mijlociu.

Lucrarea de față reprezintă un studiu monografic asupra așezării neo-eneolitice de la Alba Iulia-Lumea Nouă. Volumul impresionant de informații și problematica complexă a sitului și a perioadei luate în discuție sunt analizate de către autor în 7 capitole distincte numerotate cu cifre romane.

În deschiderea volumului descoperim *Cuvântul înainte* (p. 7-9) scris de Prof. Univ. Dr. Florin Drașovean, argumentat ca o scurtă apreciere prin care sunt subliniate contribuțiile notabile pe care volumul domnului Mihai Gligor le-a adus la cunoașterea Neoliticului și Eneoliticului transilvănean. *Introducerea* (p. 11-13) prezintă contextul în care această lucrare a apărut, precum și principalii pași care au fost urmăriți în demersul genezei sale.

Primul capitol (p. 15-20) tratează cadrul geografic și elementele de habitat specifice zonei geografice de pe valea Mureșului mijlociu. Priviți ca factori determinanți în evoluția comunităților umane ce au locuit spațiul geografic de la Lumea Nouă, sunt descriși și analizați, raportat la bariera cronologică, următorii: formele de relief, rețeaua hidrografică, clima, precipitațiile, vegetația, solurile și resursele naturale

În capitolul II (p. 21-24) atenția se îndreaptă spre o scurtă prezentare a principalelor campanii de săpături arheologice întreprinse în această așezare, precum și spre evidențierea principalelor ipoteze emise de cercetători de-a lungul timpului.

Acest istoric al cercetărilor este continuat și analizat mai pe larg în capitolul III (p. 25-58), rezervat unui studiu elaborat al stratigrafiei așezării. Folosirea unor date exacte, descrierea detaliată a complexelor și a unităților de cercetare, ilustrarea situațiilor stratigrafice prin intermediul fotografiilor sau al desenelor, discuțiile aduse pe marginea fiecărei probleme apărute, argumentează și demonstrează existența unei complexe stratigrafii orizontale la Lumea Nouă. Succesiunea straturilor și a locuirii umane în cadrul așezării se conturează după schema crono-culturală: Vinča B/C-Lumea Nouă-Foeni-Petrești și este susținută de analiza tipologico-stilistică a materialului ceramic și de realitățile stratigrafice.

Cel mai amplu capitol din lucrare este capitolul IV (p. 59-132) în care autorul tratează *Cultura materială și spirituală a comunităților neo-eneolitice de la Lumea Nouă*. Toate materialele descoperite (inedite în majoritate) sunt prezentate stratigrafic, iar o mare parte sunt ilustrate prin intermediul planșelor.

În subcapitole separate, sunt tratate pe larg: ceramica, industria litică, industria materiilor dure animale, plastica, riturile și ritualurile funerare. Sunt analizate, din punct de vedere tehnologic și tipologico-stilistic, materialele culturilor și grupurilor culturale Vinča, Lumea Nouă, Turdaș, Foeni și Petrești, dar sunt descrise și importurile culturilor Herpály și Precucuteni. Informații complementare au fost obținute cu ajutorul analizelor arheometrice efectuate cu precădere pe eșantioane de ceramică pictată Lumea Nouă și ceramică fină Foeni.

"Mormântul multiplu" descoperit în interiorul așezării, aparținând grupului Foeni, este tratat și analizat pe larg în subcapitolul dedicat studiului comportamentelor funerare, fiind prezentat ca un caz unic pentru cercetarea arheologică a neo-eneoliticului de pe teritoriul României. Ipotezele rezultate din acest demers sunt argumentate printr-un studiu comparativ cu descoperiri similare de la Talheim, Asparan Scheltz, Herxheim, Esztergályhorváti, Bronocice, Shiqmim și Durankulak.

---

* Masterand, Facultatea de Istorie, Universitatea București; vasilieopris@yahoo.com

În capitolul V (p. 133-148), autorul urmărește *Încadrarea cultural-cronologică a așezării preistorice de la Alba Iulia-Lumea Nouă*. Oferind o introducere în reperele cronologice specifice Neoliticului târziu și Eneoliticului transilvan, domnul Mihai Gligor, prin prisma argumentelor aduse, dar și a celor oferite de literatura de specialitate, ajunge la concluzia potrivit căreia secvența cronologică a sitului eponim începe la un orizont Vinča B1/B2 și se sfârșește odată cu "stingerea" locuirii Petrești.

Datele de cronologie absolută de la Lumea Nouă au fost obținute în urma analizelor ^{14}C efectuate asupra unui număr de 10 probe organice prelevate din complexe închise atribuite grupului Foeni, precum și prin metoda termoluminescenței aplicată unor probe ceramice aparținând aceluiași grup cultural. Rezultatele astfel obținute, completate de datările radiocarbon de la Foeni, plasează evoluția grupului Foeni în aria sa de dezvoltare în intervalul 4750-4450 calBC.

Cu scopul de a pune în valoare descoperirile importante de la Lumea Nouă, în capitolul VI (p. 149-176) sunt tratate interferențele și relațiile purtătorilor culturilor documentate în situl de la Alba Iulia-Lumea Nouă cu culturile și grupurile culturale Vinča, Pișcolt, Lumea Nouă, Herpály, Turdaș, Foeni, Precucuteni, Petrești.

Pe tot parcursul lucrării, un loc deosebit este rezervat, așa cum era de așteptat, grupului cultural Lumea Nouă. Sunt făcute o serie de observații importante pentru poziția stratigrafică și cronologică a acestui grup în cadrul sitului eponim, dar este enunțată și argumentată și ideea conform căreia grupul Lumea Nouă se prezintă ca o entitate culturală distinctă, ca parte din marele cerc cu ceramică pictată dezvoltat în jurul Munților Apuseni.

Ultimul capitol al lucrării, respectiv capitolul VII (p. 177-178), este dedicat concluziilor. Reluând pe scurt rezultatele cele mai notabile ale acestui demers, autorul subliniază faptul că acestea reflectă stadiul actual al cercetărilor, lăsând loc ca ipotezele și ideile emise în această lucrare să fie confirmate, modificate, sau, dacă este cazul, chiar infirmate de cercetările ulterioare.

Pe lângă o vastă bibliografie (436 de titluri), dublată și de o listă a abrevierilor utilizate (p. 179-198), volumul de față conține și o descrierea a planșelor (p. 199-211), completată cu prezentarea unei distribuții a materialului arheologic pe complexe (p. 213-214).

În continuarea rezumatului consistent în limba engleză (p. 215-264) găsim bogatul material ilustrativ al lucrării (hărți, planuri, desene, grafice și tabele, figuri, foto), cuprins în cele 217 planșe (127 alb/negru, 90 color) numerotate cu cifre romane (p. 265-481).

În final, trebuie să remarcăm abordarea modernă, pluri- și interdisciplinară pe care domnul Mihai Gligor a aplicat-o demersului său. Cercetarea pluridisciplinară, exactitatea datelor stratigrafice, prezentarea analitică a materialelor descoperite, analizele arheometrice, datările ^{14}C sunt doar câteva din elementele care fac din acest volum un instrument necesar cercetării arheologice a neoneoliticului din Transilvania. Ținând cont de aceste aspecte, dar și de clarificările aduse unor probleme care până în acest moment erau incerte, lucrarea de față reprezintă o contribuție importantă la cunoașterea sitului de la Lumea Nouă și, implicit, a neoliticului și eneoliticului transilvănean.

ABREVIERI

ACMIT	Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice, Secția pentru Transilvania, Cluj-Napoca
AIGR	Anuarul Institutului Geologic al României, București
AJA	American Journal of Archaeology, Boston
AJPA	American Journal of Physical Anthropology, New York
Aluta.	Aluta, Sfântul Gheorghe
AMM	Acta Musei Meridionalis, Vaslui
AMN	Acta Musei Napocensis, Cluj-Napoca
AMP	Acta Musei Porolissensis, Zalău
AMT	Acta Musei Tutovenss, Muzeul "Vasile Pârvan" Bârlad
AnB	Analele Banatului S.N., Timișoara
AO (SN)	Arhivele Olteniei (Serie Nouă), Craiova
ARCIFE	Academia RSR, Centrul de Istorie Filologie și Etnografie, Seria Antropologică, Craiova
Argessis	Argessis, Studii și comunicări, Pitești
Apulum	Apulum, Alba Iulia
ArchB	Archaeologia Bulgarica, Sofia
ARCS	Annals of The Royal College of Surgeons, Londra
ArhMold	Arheologia Moldovei, Iași-București
ArheologijaSofia	Arheologija. Organ na Arheologičeskija Institut i Muzej, Sofia
ARMSI	Academia Română. Memoriile Secțiunii Istorice, Seria III, București
AS (IMP)	Archaeological Series (International Monographs in Prehistory)
B(M)SAP	Bulletin et Mémoires de la Société d'Anthropologie de Paris, Paris
BA	Biblical Archaeologist, Atlanta
BAI	Bibliotheca Archaeologica Iassiensis, Iași
BAR	British Archaeological Reports, Oxford
BAR (BS)	British Archaeological Reports, British Series, Oxford
BAR (IS)	British Archaeological Reports, International Series, Oxford
BF	Before Farming, United Kingdom
BFSC	Buletinul Facultății de Științe, Cernăuți
BiblThr	Bibliotheca Thracologica, București
BMA	Bibliotheca Musei Apulensis, Alba Iulia
BMG	Bibliotheca Musei Giurgiuvensis, Giurgiu
BMN	Bibliotheca Musei Napocensis, Cluj-Napoca
BMJTA	Buletinul Muzeului Județean "Teohari Antonescu", Giurgiu
BMSAP	Bulletins et Mémoires de la Société d'Anthropologie de Paris, Paris
BRGK	Bericht der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts, Frankfurt am Main
BSA	Annual of the British School of Archaeology at Athens, Atena
BSPF	Bulletin de la Société Préhistorique Française, Paris
BSSC	Buletinul Societății Științifice din Cluj, Cluj-Napoca
CA	Cercetări Arheologice, București
CAANT	Cercetări Arheologice în Aria Nord-Tracă, București
CCDJ	Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos, Călărași
CI	Cercetări Istorice, Iași

CIAAP	Congrès International d'Anthropologie et d'Archéologie Préhistoriques, Bruxelles
Cronica	Cronica Cercetărilor Arheologice, București
Dacia (NS)	Dacia (Nouvelle Serie). Revue d'Archéologie et d'Histoire Ancienne, București
DocPraeh	Documenta Praehistorica, Ljubljana
Drobeta	Drobeta, Drobeta Turnu-Severin
EJA	Journal of European Archaeology, London
ERAUL	Etudes et Recherches Archéologiques de l'Université de Liège, Liège
Eurasia	Eurasia Antiqua, Berlin
IJO	International Journal of Osteoarchaeology, Wiley Interscience.
IJNA	International Journal of Nautical Archaeology, London
INA	Institute of Nautical Archaeology, Drawer
Izvestija	Izvestija na Arheologiskija Institut, Varna
IzvestijaVarna	Izvestija na Narodnija Muzej (Izvestija na Varnenskoto Arheologičesko Družestvo), Varna
JAS	Journal of Archaeological Science
JEA	Journal of European Archaeology, London
JFS	Journal of Forensic Sciences, West Conshohocken
JMA	Journal of Mediterranean Archaeology, London
JWM	Journal of Wildlife Management, Texas
Materiale	Materiale și Cercetări Arheologice, București
MAU	Materiali z Antropologij Ukraini, Kiev
MCA (SN)	Materiale și Cercetări de Arheologie (Serie Nouă), București
MemAnt	Memoria Antiquitatis, Piatra Neamț
MM	Mesolithic Miscellany, Wisconsin
MNIT	Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei
OJA	Oxford Journal of Archaeology, Oxford
PA	Probleme de Antropologie, București
PBF	Prähistorische Bronzefunde
PMMB	Publicatiile muzeului municipiului Bucuresti
PRIA	Proceedings of the Royal Irish Academy, Irlanda
PTRS	Philosophical Transactions of the Royal Society of London, Londra
PZ	Prähistorische Zeitschrift, Leipzig-Berlin
RDAC	Report of the Department of Antiquities, Cyprus, Lefkosia
RSP	Rivista di scienze preistoriche, Firenze
SAI	Studii și articole de istorie
SCA	Studii și Cercetări de Antropologie, București
SCIV(A)	Studii și Cercetări de Istorie Veche (și Arheologie), București
SE	Sovetskaja Etnografia, Moscova
SP	Studii de Preistorie, București
StudPraeh	Studia Praehistorica, Sofia
Tor	Tor. Tidskrift för arkeologi – Journal of Archaeology, Uppsala
VAH	Varia Archaeologica Hungarica, Budapesta